

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk V (*Departement van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie*) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1957, met uitzondering van Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie.

§ 1. Algemeen

Inleiding. Vrijwel algemeen wilde men, alvorens enige beschouwingen aan het onderhavige begrotingshoofdstuk te wijden, uiting geven aan de waardering voor het vele en belangrijke werk, door de ambtsvoorganger van de Minister verricht. Men sprak de wens uit, dat de nieuwe bewindsman in dezelfde geest en met dezelfde energie zijn op menigerlei gebied zware taak zal kunnen vervullen.

Het had vele leden verheugd, deze Minister te zien optreden, die met het bestuur zowel van een provincie als van een gemeente persoonlijke ervaring heeft, waardoor hij uit de praktijk de grote waarde kent van de autonomie, welke aan deze lagere publiekrechtelijke organen bij de wet is toegekend.

Vele andere leden hadden met belangstelling en instemming kennis genomen van hetgeen de Minister in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp (blz. 2, linkerkolom) heeft medegedeeld over de waarde van de provinciale en gemeentelijke zelfstandigheid. Zij spraken de hoop uit, dat de bewindsman in de thans aangevangen regeerperiode voor deze aldaar uitgedrukte overtuiging met succes zal blijken te staan.

Met de combinatie van de behartiging van de belangen, liggende op het terrein van „Binnenlandse Zaken”, met die, welke met de bezitsvorming en de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie verband houden, daarentegen was men minder ingenomen. Vele leden achtten de samenvoeging allerminst vanzelfsprekend, anderen hadden er ernstige bezwaren tegen, weer anderen brachten het beeld naar voren, dat in de Tweede Kamer was gebruikt en waarin de vergelijking werd getrokken met haringen en taartjes op één schotel. De verdediging van de combinatie door de Minister had de opinie dezer leden niet kunnen wijzigen.

De vele andere hierboven in de derde alinea bedoelde leden zouden gaarne hun beschouwingen willen aanvangen met enige opmerkingen betreffende de Regeringsnota ter zake van de beperkingen van de bestedingen en de ministeriële circulaire aan de gemeentebesturen van 14 januari 1957, nr. U 23821. Zij stemden ermede in, dat de lagere publiekrechtelijke lichamen hun redelijk aandeel dienen te leveren in de nu eenmaal onvermijdelijke beperking der consumptieve uitgaven en der kapitaalsuitgaven. Ook de in de Regeringsnota vervatte verhouding tussen de beperking der rijksuitgaven en die der gemeenteuitgaven achtten zij aanvaardbaar. Met name achtten deze leden een beperking van de gemeentelijke investeringen in het kader van het in de Regeringsnota neergelegde beleid tot een bedrag van f 75 miljoen redelijk. Zij meenden, dat dit, naar

ruwe schatting, neerkomt op een beperking van 5 pct. op de totale investeringen (f 1600 miljoen) of van 10 pct. op de investeringen buiten de woningbouw met bijbehorende werken (f 800 miljoen). Zij zouden echter gaarne van de Minister de verzekering ontvangen, dat de van de gemeenten verwachte beperking in de consumptieve sfeer van toepassing zal zijn op gemeentebegrotingen, waarin — evenals zulks in de Rijksbegroting is geschied — de verhogingen ter opvang van de in 1957 tot stand gekomen en te verwachten loonronde(n) e.d. zijn verwerkt. Zij wilden hierbij wel opmerken, dat het hun geenszins is ontgaan, dat de voorgestelde beperkingen der rijksuitgaven voor een niet onaanzienlijk gedeelte op de consumenten, ja zelfs ten dele ook op de lagere publiekrechtelijke lichamen zullen drukken, terwijl een verhaal van de beperkingen door de lagere publiekrechtelijke lichamen zo goed als onmogelijk is.

Zij meenden er voorts op te moeten wijzen, dat onverkorte toepassing van de richtlijnen, vervat in de genoemde ministeriële circulaire, ertoe zal leiden, dat de investeringsbeperking der gemeenten onvermijdelijk een veelvoud zal bedragen van het volgens de Regeringsnota noodzakelijk geachte bedrag van f 75 miljoen. Zij achtten dit zeer nadelig voor het verzorgingspeil op gemeentelijk niveau, terwijl de gevolgen op sociaal-economisch gebied wellicht ook niet onbedenklijk zullen blijken. Gaarne zouden zij van de Minister vernemen, hoe hij denkt te voorkomen, dat de gemeenten in de praktijk een onevenredig groot aandeel in de investeringsbeperking zullen moeten opbrengen.

Daarenboven vroegen zij, welke maatregelen de Regering in voorbereiding heeft ter verschaffing van zodanige leningen aan de gemeenten, dat de investeringsbeperking der gemeenten niet door kapitaalschaarste te ver boven f 75 miljoen zal stijgen. Zij veronderstelden namelijk, dat het ook de Minister bekend zal zijn, dat de door hem aanbevolen activiteit ter verkrijging van tijdelijke of vaste leningen niet veel resultaat zal kunnen opleveren. Mede doordat — afgezien van de particuliere concerns — onder meer ook de Nederlandsche Spoorwegen, ongetwijfeld met goedkeuring der Regering, en een aantal provinciale elektriciteitsmaatschappijen, ongetwijfeld met instemming der provinciale besturen, ja zelfs de Minister van Financiën bij de lening voor de woningbouw, grote leningen opnemen tegen voorwaarden, die aan de gemeenten niet zijn toegestaan, is het voor deze laatste vrijwel onmogelijk geld op te nemen, gebonden als zij zijn door het keurslijf van voor haar geldende voorwaarden.

Vele leden hadden met enige verwondering kennis genomen van de meerbedoelde circulaire van 14 januari 1957. Op grond van de concrete situatie, die een stilzitten van de Regering op het onderhavige terrein niet wel mogelijk maakte, meenden zij niet te moeten ingaan op de staatsrechtelijke bezwaren, die tegen deze wijze van regeren kunnen worden ingebracht. Wel wilden zij uitspreken, dat naar hun mening in dit rondschrijven de zaken niet geheel zuiver worden gesteld, daar niet alleen de moeilijke situatie op de geld- en kapitaalmarkt met als gevolg de toeneming der vlottende schuld der gemeenten de aanleiding heeft gevormd tot de gegeven voorschriften, maar ook de komende bestedingsbeperking daaraan niet vreemd is. De kapitaalschaarste en de bestedingsbeperking worden daarin bijna in één adem genoemd op een tijdstip, waarop nog geheel niet vaststaat wat de gezamenlijke gemeenten, laat staan de individuele gemeente, zich uit dien hoofde aan beperkingen moeten opleggen. Indien men met de bedoelde circulaire niet tevens bestedingsbeperking zou hebben nagestreefd, dan hadden die gemeenten, die geen of slechts weinig vlottende schuld te haren laste hebben, volledig vrijgelaten kunnen worden, hetgeen thans niet mogelijk is.

Het kwam de leden, hier aan het woord, niet juist voor, dat de gemeenten langs deze weg vóór alle anderen in de bestedingsbeperking zijn betrokken, terwijl zij zich verder afvroegen, of het aanbeveling verdient, dat de voor de bestedingsbeperking noodzakelijke geachte bijdragen van de kant der gemeenten op zo subjectieve wijze moeten worden gerealiseerd als volgens de thans geldende richtlijnen het geval is. Zij zouden hierover gaarne het oordeel van de Minister willen vernemen.

Een aantal leden wilde een ernstige waarschuwing laten horen tegen het „regeren per circulaire”. Dit voert volgens hen naar de „ambtenaren-staat”. Zij wilden hiermede geen kritiek uitoefenen op het voortreffelijk werkende bestuursapparaat, maar het gevaar signaleren, dat een dergelijke „ambtenaren-staat” met zich brengt, namelijk verslapping en vervlakking van het verantwoordelijkheidsbesef van de besturende colleges.

Verscheidene leden, die van oordeel waren, dat de Minister bij de behandeling van het onderhavige begrotingshoofdstuk in de Tweede Kamer niet in voldoende mate de rechtsgrond, waar de circulaire van 14 januari 1957 op steunt, heeft vermogen aan te tonen, zouden alsnog gaarne de juridische constructie vernemen, op grond waarvan de Minister een circulaire ter vervanging van wetsartikelen kan doen strekken. Mocht dit antwoord luiden, dat de circulaire slechts een verzoek inhoudt, dan zouden deze leden de vraag willen stellen, hoe de Minister denkt te handelen als aan zijn verzoek geen gevolg wordt gegeven.

Het had voorts de aandacht van deze leden getrokken, dat op blz. 9, 2de kolom, laatste alinea, van de Nota inzake de beperking van de bestedingen, de Regering de vraag *daarlaat*, welke bevoegdheid bestaat om het beleid ten aanzien van rijksgoedkeuringen te bezigen voor het beperken van investeringen om andere redenen dan welke aan de bouwnijverheid zelf zijn ontleend. Het betreft particuliere investeringen. Ten aanzien van de gemeenten is de Regering echter, zoals deze leden hadden geconstateerd, minder scrupuleus, want in de beschikking van de Minister van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid van 15 januari jl. eigent de Regering zich dit recht toe zonder zich blijkbaar, zoals in het bovengenoemde geval, de vraag te stellen, of *détournement de pouvoir* aanwezig is.

Oordeelden deze leden het beleid van de Minister ten opzichte van de gemeenten al weinig gelukkig, ten opzichte van Gedeputeerde Staten kon de circulaire evenmin hun bewondering wegdragen. De Minister vertrouwt kennelijk de provinciale besturen de hun wettelijk toekomende bevoegdheid niet meer toe. Als de bewindsman stelt, dat het Gedeputeerde Staten „eenvoudig niet mogelijk” (*Handelingen Tweede Kamer, dezer zitting, blz. 3334, rechterkolom*) is de juiste controle op raadsbesluiten uit te oefenen, dan stelden de hier aan het woord zijnde leden, dat zulks a fortiori voor de Minister niet mogelijk is. Zij vroegen zich af, of de Minister zich voldoende realiseert, dat het verwerken en beoordelen van alle raadsbesluiten, welke op bedragen boven f 100 000 betrekking hebben, een enorme vermeerdering van werk op zijn Departement en dat van zijn ambtgenoot van Financiën zal veroorzaken. Hoe denkt de Minister deze grote toevloed van raadsbesluiten binnen redelijke tijd te doen behandelen?

Deze leden wilden met het voorgaande niet betogen, dat de Minister zich volledig afzijdig zou moeten houden van de besluiten der gemeentebesturen, zeker niet indien de financiële toestand, zoals op het ogenblik, daartoe noopt, doch de wijze waarop dit thans geschiedt kon hun goedkeuring niet wegdragen.

De Minister had enerzijds Gedeputeerde Staten kunnen zoeken strengere normen aan te leggen bij het beoordelen van raadsbesluiten, anderzijds de suggestie van B. en W. van Rotterdam kunnen volgen door Gedeputeerde Staten in overweging te geven als maximum voor kapitaalsuitgaven een bepaald percentage van de uitgaven in het verleden toe te laten. De bevoegdheden van provinciale en gemeentebesturen zouden dan niet zijn aangetast. De opmerking van de Minister in de Tweede Kamer (*Handelingen dezer zitting, blz. 2281, linkerkolom*), dat dit Rotterdamse voorstel „niet werkbaar schijnt te zijn, vooral niet voor de kleine gemeenten”, had deze leden niet kunnen overtuigen. Voor deze gemeenten kan men het oordeel, naar hun mening, zeker aan Gedeputeerde Staten overlaten.

Hoewel deze leden met instemming ervan kennis hadden genomen, dat de Minister ten opzichte van de woningbouw een minder stringente regeling had getroffen, wilden zij er niettemin de aandacht op vestigen, dat de mogelijkheid om deze bouw

door middel van kasgeld te financieren, niet in alle gevallen een oplossing geeft. Hoe stelt de bewindsman zich de financiering voor, indien een gemeente een blok woningen laat bouwen, hetgeen een jaar tijds zal vergen, en zij er slechts in slaagt een kasgeldlening voor een half jaar te sluiten? Voorts zouden zij gaarne vernemen, of de financiering door middel van kasgeld ook mogelijk is voor de bijkomende werken, als stratenaanleg, riolering, aanleg van gas-, water- en elektriciteitsleiding en wat dies meer zij.

Het had de aandacht van deze leden getrokken, dat de Regering voornemens is meer dan de helft van het bedrag, dat het Rijk zal bezuinigen, te zoeken in verhoging van de PTT-tarieven en van de personele belasting. Zij vroegen zich af, of ook de gemeenten tariefsverhogingen van de gemeentebedrijven in mindering zouden mogen brengen op het bedrag van f 20 à 25 miljoen, welk bedrag haar aandeel in de bestedingsbeperking vormt. Mocht dit niet het geval zijn, dan zouden zij gaarne de beweegredenen van het aanleggen van tweeërlei maatstaf te dezen vernemen.

De bezuiniging tot een bedrag van f 75 miljoen op de kapitaaldienst, welke voor de gezamenlijke gemeenten zal gelden, is naar het oordeel van deze leden thans reeds bereikt door de tijd, welke nodig is om de vereiste verklaring van „geen bezwaar” te verkrijgen; overigens meenden zij, dat de onmogelijkheid om tegen het maximaal toegelaten rentepercentage langdurige leningen te sluiten op zich zelf reeds de gewenste bezuiniging zal bewerkstelligen, zodat de nu hiervoor gegeven regeling hun overbodig voorkomt. Zij achtten het duidelijk, dat bij handhaving van de maatregelen, die de Regering ten aanzien der gemeenten heeft getroffen, de investeringsbeperkingen een veelvoud zullen vormen van het bedrag, dat zij heeft genoemd.

Wat de financieringsmogelijkheden voor de gemeenten betreft, merkten ook deze leden op, dat de Regering het deze lichamen wel bijzonder moeilijk maakt om binnen het kader van het toegelaten rentegamma te lenen, wanneer zij er blijkbaar tegelijkertijd geen bezwaar tegen heeft, dat de N.V. Nederlandsche Spoorwegen aan de markt komt met een lening, welke bij een koers van 98 pct. tot een rentepercentage van 4½ gaat. Met een toelichting inzake deze tweeslachtige houding zou de Minister deze leden aan zich verplichten.

Een aantal leden achtte het uitvaardigen van de hiervoor genoemde circulaire in de tegenwoordige tijd, nu het voor de gemeenten vrijwel onmogelijk is geld op te nemen, wel verklaarbaar. De Regering wil voorkomen, dat de gemeenten zich in schulden steken en daarna bij het Rijk om hulp komen. Dit is nu eenmaal de praktijk geworden. Zij vonden het echter niet zo verwonderlijk, dat deze circulaire prikkelend heeft gewerkt. Zij vestigt namelijk de indruk, dat de gemeenten de grote boosdoeners zijn. Dit nu is bepaald niet het geval. Met evenveel recht kunnen de gemeenten stellen, dat het Rijk even onvoorzichtig gefinancierd heeft als sommige gemeenten. Het Rijk heeft allermint een voorbeeld van een zuinig beheer gegeven. Een en ander neemt echter niet weg, dat de circulaire in de huidige omstandigheden een nuttig effect kan hebben. Het voorstel, dat B. en W. van Rotterdam gedaan hebben, konden deze leden niet als een juiste oplossing der moeilijkheden zien. Dit zou tot resultaat hebben, dat gemeenten, die een zuinig beheer hebben gevoerd, thans hiervan de dupe zouden zijn.

Dezelfde leden vroegen zich af, of het wel juist is, dat de Regering doet voorkomen, alsof de bestedingsbeperking slechts van tijdelijke aard zou behoeven te zijn. Zij stonden op het standpunt, dat de overbesteding, die op het moment bestaat, tot de conclusie moet voeren, dat men zich blijvend op een wat lager niveau van bestedingen moet instellen. Zij begrepen wel, dat erkenning hiervan minder aangenaam zou zijn — begrippen als „bezuiniging” en „beperking” zijn nu eenmaal niet geliefd —, doch huns inziens zou het reëler zijn hiermede rekening te houden. Zij bepleitten ook hier in het kader der bestedingsbeperking een doorvoeren van grotere efficiency in de overheidsdienst. Weliswaar zegt de Regering zich hiermede bezig te houden, doch de leden, hier aan het woord, konden de vrees niet van zich afzetten, dat dit bezighouden meer theorie dan

praktijk is; men dient te komen tot het uitsnijden van wat door sleur en gebrek aan initiatief al te lang gehandhaafd is. Zij spraken de verwachting uit, dat door een doelbewust nastreven van efficiency relatief grote sommen bespaard zouden kunnen worden.

Enige leden wilden niet nalaten erop te wijzen, dat vele gemeentelijke kapitaalsinvesteringen met duur kort geld gefinancierd worden en dat deze gang van zaken, in tegenstelling met enige jaren geleden, door de Minister, althans voor wat de woningbouw betreft, gestimuleerd wordt. Zij achtten dit voor een gezonde financiering zeer bedenkelijk en vroegen aan de Minister een staat over te leggen, waarin opgegeven wordt, tot welke bedragen de gemeenten thans kapitaalsinvesteringen met kort geld financieren, en tevens mede te delen, op welke wijze de bewindsman dit euvel tracht af te remmen.

Enkele leden waren van oordeel, dat uit het beleid van de Minister niet blijkt, dat deze, zoals hij in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp verklaarde, overtuigd is van het grote goed van de zelfstandigheid der lagere organen. Het per circulaire aangeven van een te volgen gedragslijn, het belemmeren van de ontplooiing van activiteiten ten aanzien van noodzakelijke gemeentelijke voorzieningen, het onthouden van de bevoegdheid tot vaststelling van het salaris van het gemeentepersoneel en ten slotte een algemeen verbod tot het in uitvoering brengen van reeds goedgekeurde werken konden zij moeilijk een beleid noemen, dat met genoemde uitspraak overeenkomt.

Dezelfde leden waren van mening, dat de tariefsverhogingen van de gemeentebedrijven, welke de Regering niet wenst tegen te gaan, bepaald niet in overeenstemming is met eisen van een goed beheer. Immers niet het rendement van de betrokken bedrijven wordt als maatstaf aangenomen, doch de begrotingspositie van de betrokken gemeente. Huns inziens dient de begroting der gemeenten door uitkeringen uit het Gemeentefonds sluitend gemaakt te worden en niet door tariefsverhogingen.

§ 2. Binnenlands bestuur

Met het oog op het behoud van de gemeentelijke en de provinciale zelfstandigheid, waarvan reeds in de aanvang van dit verslag sprake was, achtten vele leden de territoriale decentralisatie in de wetgeving van bijzondere betekenis. Zij zagen dan ook met grote belangstelling het rapport van de Commissie-De Vos van Steenwijk in dezen tegemoet en zouden gaarne vernemen, wanneer deze commissie met haar rapport gereed denkt te komen.

Deze leden vroegen 's Ministers aandacht niet alleen voor de sterke centralistische tendenzen van verscheidene departementen, doch evenzeer van verscheidene colleges van Gedeputeerde Staten, welke in dit opzicht vaak een beleid tonen, dat — hoe goed ook bedoeld — toch in strijd is met het in de wet neergelegde beginsel van autonomie der gemeenten. Al te vaak toch mengen zij zich in zaken van intern gemeentelijk beleid.

Gebleken is, dat de Wet gemeenschappelijke regelingen uiteraard geen uitkomst kan brengen in die gevallen, waar het niet gaat om één of meer concrete belangen, doch om de regeling van een complex van aangelegenheden, vooral wanneer de hierbij betrokken gemeenten tegenstrijdige belangen hebben. Niettegenstaande in zulke gevallen in het verleden wel eens grenswijziging en in het uiterst geval annexatie heeft plaatsgevonden, achtten deze leden deze maatregelen niet de juiste middelen voor de toekomst als oplossing voor de problemen, welke zich door de bevolkingsaanwas en de structuurveranderingen in ons land in steeds meer gebieden zullen voordoen.

Ofschoon deze leden niet wilden ontkennen dat er, ten gevolge van een uitermate snelle ontwikkeling, in bepaalde gedeelten van ons land van een bestuursproblematiek gesproken kan worden — welker oorzaken echter verschillend zijn — zouden zij het bepaald niet toejuichen, indien voor de oplossing daarvan gestreefd zou worden naar een zelfde bestuursvorm.

De ambtsvoorganger van de Minister heeft in de Tweede

Kamer bij de behandeling van de begroting van dit Departement voor het dienstjaar 1956 medegedeeld, dat de oplossing voor het IJmondgebied niet beschouwd moest worden als een regeling waarvan vaststaat, dat haar grondslagen passend zouden zijn voor alle gevallen, waarin noch door samenwerking, noch door samenvoeging een oplossing kan worden verkregen. De vorige bewindsman gaf er nl. de voorkeur aan voor ieder dezer gebieden een eigen passende voorziening te treffen. Deze leden vroegen zich af, of de oplossing van bestuursproblemen, zoals deze zich in verschillende delen van ons land voordoen, te vinden zou zijn in de instelling van districten als uniforme regionale publiekrechtelijke organen tussen provincie en gemeente. Gaarne zouden zij de mening van de Minister hierover vernemen.

Sommigen van deze leden wezen er voorts op, dat meer en meer duidelijk wordt, dat regionale belangen slechts door een regionaal bestuur op behoorlijke wijze kunnen worden aangevat. De mogelijkheid voor een dergelijk regionaal bestuur is echter helaas niet groot. De Wet gemeenschappelijke regelingen is hiervoor niet toereikend. Annexaties geven meer aanleiding tot weerstanden dan dat zij tot goede resultaten leiden. Ook wijkraden of het instellen van satellietsteden kunnen hier geen oplossing brengen. Zij achtten daarom voorlopig bezinning ter zake geboden en hoopten, dat daardoor een oplossing voor deze ruimtelijke problemen zou kunnen worden gevonden.

Vele andere leden hadden tot hun teleurstelling in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp gelezen, dat de Minister niet voornemens is naar een stelselmatige herziening van gemeentegrenzen te streven (blz. 3, rechterkolom). Zij waren van oordeel, dat de gemeentelijke indeling in ons land noodzakelijk herziening behoeft. De snelle groei van de bevolking, de voortdurende uitbreiding van de stedelijke agglomeraties, alsmede de voortgaande industrialisatie werpen zovle problemen op, dat een incidentele herziening van gemeentegrenzen h.i. volstrekt onvoldoende is om in de nabije toekomst de moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden. Vele snel in bevolking toenemende gemeenten zijn gedwongen haar uitbreidingsplannen op te stellen zonder rekening te kunnen houden met aansluiting op de bebouwing van andere gemeenten, omdat daarin een voorbereiding van annexatie zou worden gezien, die onmiddellijk repercussies zou oproepen. Bij een latere wijziging van de grenzen, die bij een groeiende bevolkingsagglomeratie toch onvermijdelijk is, kan een organische ontwikkeling niet of slechts met grote kosten tot stand komen. Deze leden waren overigens de mening toegedaan, dat de groei der wooncentra slechts in goede banen kan worden geleid, zo men rekening houdt met de moderne planologische inzichten, en als een gemeentelijke indeling tot stand komt, waarbij de werkgelegenheid, de huisvesting en de recreatie van de bewoners op elkaar zijn afgestemd. De autonomie van de gemeenten kan nieuwe inhoud krijgen, indien de kleine gemeenten, welke onmogelijk een voldoende verzorgingspeil kunnen bereiken of handhaven, worden opgeheven en verenigd volgens een voor iedere provincie op te maken plan, terwijl voor de grootste gemeenten een bestuurlijke organisatie dient te worden ingevoerd, waarbij aan wijkraden een bepaalde taak — en daarmee verantwoordelijkheid — wordt gegeven, welke uiteraard zal moeten worden ingepast in de bestuurs-taak van de gemeenteraad, die het gehele gemeentelijk gebied bestuurt.

De hier aan het woord zijnde leden spraken de vrees uit, dat, wanneer de bestuursinrichting van de lagere publiekrechtelijke organen niet volgens een weloverwogen plan wordt aangepast aan de waarschijnlijk snelle ontwikkeling van vele delen van ons land, veelal incidenteel beslissingen zullen moeten worden genomen, welke niet op voldoende wijze een werkelijk evenwichtige ontwikkeling van een bepaald gebied kunnen waarborgen. Zij meenden, dat de tijd gekomen is om aan de hand van de rapporten van de zgn. Commissie-De Quay en van de zgn. Commissie-Koelma de problemen, welke bij de wijziging van de gemeentegrenzen tot nu toe telkens incidenteel worden opgelost, mede in verband met de ruimtelijke ordening, tot een voor langere tijd geldende oplossing te brengen.

De vele het eerst in deze paragraaf genoemde leden hadden met bijzondere ingenomenheid kennis genomen van het voor-nemen om nog gedurende het lopende zittingsjaar het voorstel tot gemeentelijke indeling van de Noordoostelijke polder in te dienen. Zij verwachtten evenwel hetzelfde tijd het voorstel tot provinciale indeling van dit gebied, aangezien zij het niet verantwoord achtten, indien hiervoor van een der grondbeginselen van ons staatsrecht afgeweken zou worden.

Sommige leden stelden eveneens spoedige indiening van een wetsontwerp tot gemeentelijke indeling van de N.O.-polder op prijs. Aan de bevolking hiervan mag een normaal gemeente-bestuur niet langer worden onthouden. Zij hadden vernomen, dat overwogen wordt tot een indeling op tweeërlei niveau te komen, waarbij een aantal gemeentelijke bevoegdheden aan de N.O.-polder als zelfstandig lichaam zou komen, terwijl de overige bevoegdheden aan de daaronder staande gemeenten zouden worden toebedeeld. Tegen een dergelijke opzet hadden zij ernstige bezwaren. Immers, op deze wijze zouden de gemeenten tot bloedeloze lichamen worden gemaakt en zou het boven haar staande lichaam provinciale allures gaan aannemen. Zij bepleitten de vorming van levenskrachtige, niet te grote en niet te kleine gemeenten in dit gebied.

De hier aan het woord zijnde leden meenden te weten, dat de ingezetenen van deze polder zeer gesteld zijn op het kiesrecht voor gemeenteraden. Het verkrijgen van invloed op de samenstelling der Eerste Kamer achtten zij minder urgent. Deze leden meenden dan ook, in tegenstelling tot de leden, hiervoor aan het woord, dat het minder bezwaarlijk is, dat de definitieve provinciale status van de N.O.-polder nog niet is vastgesteld. Zij verklaarden sterke voorstanders te zijn van de totstandkoming van een twaalfde provincie, welke instelling, ook al zou daartoe heden ten dage besloten worden, zal moeten worden aangehouden tot meer land in cultuur is gebracht. Eventueel zou het mogelijk zijn een regeling tot stand te brengen, die aan de ingezetenen toch invloed op de samenstelling der Eerste Kamer verschaft, waarbij deze leden verwezen naar het advies van de Zuiderzeeraad aan de Minister van Verkeer en Waterstaat betreffende de provinciale indeling van de IJsselmeerpolders. Zij hadden er in beginsel geen bezwaar tegen, dat het toezicht van Gedeputeerde Staten in dit geval door de Minister wordt uitgeoefend, nu de Grondwet na de laatstelijk tot stand gekomen herziening het toezicht op de gemeenten in nieuw ingepolderde gebieden aan de wetgever ter regeling overlaat. Een dergelijke regeling verkozen zij boven een voorlopige indeling bij de aangrenzende provincies. Ook verwezen zij naar het denkbeeld, in bovengenoemd advies van de Zuiderzeeraad opgenomen, dat de instelling beoogt van een pre-provinciaal bestuur, hetwelk, zolang een normaal college van Gedeputeerde Staten nog niet kan functioneren, diens taak kan uitoefenen.

Dezelfde leden informeerden, wanneer de grenswijziging van de gemeente Hoogeveen tegemoet gezien kan worden, alsmede die tussen de gemeenten Staphorst en Meppel, welke aangelegenheid grenswijziging tussen de provincies Overijssel en Drenthe noodzakelijk maakt.

Voorts vroegen zij, welke plannen er bestaan met betrekking tot de bestuurlijke indeling van de Biesbosch. Thans behoort dit gebied tot verschillende gemeenten: Dussen, Hoge en Lage Zwaluwe, Made en Drimmelen en Werkendam. Voor de uitvoering van de voorgenomen werken aldaar achtten zij het wenselijk, dat dit gebied bestuurlijk een eenheid zal gaan vormen. Het is weliswaar mogelijk hiervoor een openbaar lichaam op te richten krachtens artikel 155 der Grondwet, doch de leden, hier aan het woord, stelden de vraag, of het niet wenselijker zou zijn dit gebied tot één afzonderlijke gemeente te maken.

Vele leden informeerden naar de oorzaken van de vertraging in het treffen van bestuursvoorzieningen in dit gebied. Zij wilden voorts te dezer plaatse de aandacht van de Minister vragen voor verscheidene, reeds jaren geleden aangekondigde plannen tot grenswijziging.

Dezelfde leden hadden met belangstelling kennis genomen van de door de Minister verstrekte gegevens over de reeds bestaande wijkraden. Wel wilden zij als hun mening kenbaar

maken, dat voor de instelling van wijkraden zeer gegronde redenen aanwezig dienen te zijn, zoals in grote gemeenten voor min of meer aparte wijken en in uitgestrekte plattelandsgemeenten voor ver van de kom verwijderde kerkdorpen.

Enige leden merkten op, dat het instituut van de wijkraden hen niet kon bekoren, aangezien de Gemeentewet deze geen bestuurlijke bevoegdheden toekent.

Dezelfde leden verklaarden het op prijs te stellen, indien de Minister bevorderen wil, dat in streekplancommissies meer dan tot nu toe rekening zal worden gehouden met het grote goed van de historisch gegroeide gemeentelijke zelfstandigheid. Ten opzichte van de provinciale indeling wezen deze leden op de groei van de grote stadskernen, waardoor in de Provinciale Staten de belangen der plattelandsbevolking gevaar lopen niet voldoende aandacht te krijgen, doordat het stads-element te veel gaat overheersen.

In gemeentelijke kringen in het Deltagebied maakt men zich, aldus vele leden, ongerust over de te geringe inschakeling van de gemeentebesturen bij de voorbereiding en uitvoering der Deltaplannen, welke in vele gevallen diep ingrijpen in de structuur van talrijke gemeenten. Is de Minister bereid, zo vroegen zij, hierover contact op te nemen met zijn ambtgenoot van Verkeer en Waterstaat ter bevordering van meer overleg?

Ten aanzien van de verhouding gemeente-waterschap hadden sommige leden met instemming vernomen, dat de Minister geen bezwaar heeft tegen de combinatie burgemeester-lid van een waterschapsbestuur. Juist voor de samenwerking tussen deze organen kan een dergelijke combinatie een waardevolle bijdrage vormen.

Dezelfde leden vestigden de aandacht op het conflict tussen de provincie Noordbrabant en een aantal gemeenten betreffende het besluit tot herziening van het reglement voor het Hoogheemraadschap De Brabantse Bandijk, omdat hierin is bepaald, dat gemeenten ook anders dan als eigenaar in de lasten van het waterschap kunnen worden aangeslagen. Zij achten het bezwaar van de gemeenten in beginsel onjuist. Deze figuur komt in de praktijk meer voor, onder andere in het reglement voor de Bedijking langs Dronthen. Inmiddels is deze aangelegenheid voor het onderhavige conflict beslist, doordat bij Koninklijk besluit van 14 november 1956 is goedgekeurd het reglement voor het waterschap De Geleen en Molenbeek in Limburg, dat een soortgelijke bepaling bevat.

Met instemming hadden sommige leden vernomen, dat het bestuur in het drostambt Elten bevredigend werkt en dat de Regering hieraan haar volle medewerking verleent. Zij hoopten, dat deze politiek zou worden voortgezet en dat ook de bouw van 26 woningwoningen, waarvoor de plannen zijn ingediend, zal kunnen worden verwezenlijkt. De grote verkeerswegen door Elten zijn of worden in behoorlijke toestand gebracht, zo merkten zij voorts op, maar in de vergaderingen van de adviescommissie wordt telkens op de verbeteringen van de landwegen aangedrongen. Gaarne zouden deze leden zien, dat de Regering haar medewerking hieraan zou verlenen.

Verscheidene leden vroegen de aandacht van de Regering voor het gebrek aan coördinatie, dat ten aanzien van onderscheidene departementen valt op te merken bij het bevorderen van de ontwikkeling van bepaalde landsdelen, met name buiten het westen van het land. Dientengevolge ziet men b.v. in de ontwikkelingsgebieden het volgende geschieden:

a. de Minister van Economische Zaken stimuleert de industrialisatie financieel, veelal eveneens met geldelijke medewerking der betrokken provincie;

b. de subjectieve uitkering uit het Gemeentefonds blijft dikwijls onvoldoende om het vereiste „klimaat” te scheppen;

c. de Minister van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid schrijft aan Gedeputeerde Staten voor, dat de toewijzing van woningen dient te geschieden volgens richtlijnen, welke uitsluitend aan de woningtelling zijn ontleend, derhalve zonder rekening te houden met het groot aantal personen, dat zich in

een gemeente, waarin een sterk industrialisatieproces plaatsvindt, wenst te vestigen;

d. de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid verleent faciliteiten om arbeidskrachten aan zodanige gemeenten te onttrekken ten behoeve van het westen, terwijl

e. tegelijkertijd regeringsinstellingen als de Rijksdienst voor het Nationale Plan en het Centraal Planbureau een brochure uitgeven onder de titel „Het Westen . . . en overig Nederland”, in welke brochure wordt bepleit om de industrie in dit overig Nederland en dus niet in het westen te vestigen.

De aan het woord zijnde leden zouden gaarne van de Regering vernemen, of naar haar oordeel de vijf onder a t/m e genoemde maatregelen onder het hoofd kabinetspolitiek zijn onder te brengen.

Dezelfde leden vroegen, of de Minister, nu een algehele herziening der Provinciale wet waarschijnlijk niet vóór de eerstvolgende Statenverkiezingen van kracht zal worden, bereid is te bevorderen, dat een wijziging van art. 21 dezer wet afzonderlijk en tijdig aanhangig wordt gemaakt met het doel de combinatie van lid der Eerste Kamer en van Provinciale Staten ook mogelijk te maken, indien een zodanig Kamerlid behoort tot de groep van Statenleden, die hem naar de Eerste Kamer afvaardigt.

Aangezien zowel over de schrijfwijze van gemeentenamen als over de procedure tot wijziging hiervan verschil van mening blijkt te bestaan, zouden vele leden gaarne het oordeel van de Minister hierover vernemen.

Sommige leden herinnerden zich, dat in de Statistiek der Verkiezingen voor de Gemeenteraden 1953 een supplement op deze publikatie in uitzicht is gesteld, waarin de uitslagen van de uitgestelde verkiezingen in de gemeenten in het rampgebied zouden zijn verwerkt. Tot nu toe is dit supplement nog niet verschenen. Zij verzochten de Minister in overleg met zijn ambtgenoot van Economische Zaken te bevorderen, dat dit supplement alsnog verschijnt en zij zouden het tevens op prijs stellen, indien het mede een overzicht zou bevatten van de gemeenteraadsverkiezingen in gemeenten, waar deze noodzakelijk waren als gevolg van grenswijzigingen (Utrecht, Tiel, Giessendam-Hardinxveld enz.).

Sommige leden vestigden de aandacht van de Minister op een artikel van prof. mr. dr. G. van den Bergh in het „Nederlands Juristenblad” van 18 augustus 1956 betreffende de wettige uitvoering van een onwettige verordening. De schrijver achtte dit een onaanvaardbare rechtsfiguur. Deze leden deelden dit gevoel en vroegen de Minister zijn standpunt hierover mede te delen.

Vele leden vroegen de aandacht van de Minister voor de talrijke gevallen, waarin beroep wordt aangetekend tegen een beslissing van de gemeenteraad, en waarbij de beroepsinstantie, veelal de Raad van State, op generlei wijze gebonden is aan een termijn, waarbinnen op het beroep moet zijn beslist. Zo is het geen uitzondering bij voorbeeld, dat de beslissing op een beroep tegen een vastgesteld uitbreidingsplan jaren en jaren op zich laat wachten; hierdoor wordt de gemeente zonder meer geblokkeerd in de effectivering van het haars inziens noodzakelijke beleid. Acht de Minister het niet van groot belang, zo vroegen zij, te bevorderen, dat aan deze misstand een einde komt, door in de daarvoor in aanmerking komende wetsbepalingen redelijke tijdslimieten op te nemen, waaraan de beroepsinstanties zullen zijn gebonden?

Verscheidene leden zouden gaarne vernemen, of de huidige bewindsman het standpunt van zijn ambtsvoorganger deelt inzake de subsidiëring van de bouw van kerken. Voorts stelden zij de vraag, of het advies van de Commissie-Sassen inzake de wijze van subsidiëring spoedig is te verwachten.

Hoewel enige leden geen behoefte hadden nader in te gaan op de benoeming van de burgemeester van 's-Gravenhage, zouden zij gaarne de toezegging van de Minister ontvangen, dat

in het vervolg meer rekening zal worden gehouden met de algemene godsdienstige overtuiging van de betreffende bevolking.

Sommige leden konden het billijken, dat een rooms-katholiek tot burgemeester van 's-Gravenhage is benoemd, nu de benoemde iemand is, die op grond van zijn bekwaamheid en zijn antecedenten hiervoor alleszins in aanmerking kwam. Zij wilden echter wel naar voren brengen, dat deze benoeming er niet toe moet leiden, dat deze functie bij latere vacatures als een „rooms-katholieke vacature” zal worden beschouwd, gezien de neiging, die momenteel bij benoemingen kan worden geconstateerd.

Enkele leden merkten op, dat men zich bij het benoemen van een burgemeester dient te laten leiden door de verwachting, dat het beleid van deze gezagsdrager in overeenstemming zal zijn met de opvattingen van de meerderheid van de bevolking. Bij de benoeming van de burgemeester van 's-Gravenhage is deze gedragslijn niet gevolgd. Het was hun gebleken, dat in deze gemeente bij de uitvoering van de Wet op de lijkbezorging moeilijkheden waren ontstaan en zij zouden gaarne van de Minister vernemen, of deze bereid is de instructies ter kennis van de Kamer te brengen, die de uitvoerende organen over dit onderwerp hebben gekregen.

Eén der leden wenste zijn afkeuring uit te spreken over de benoeming van een rooms-katholieke burgemeester van 's-Gravenhage. Ter vermindering van misverstanden wilde hij vooropstellen, dat zijn bezwaren zich niet richtten tegen de persoon van de burgemeester. Dit lid achtte een dergelijke benoeming echter onverdedigbaar in een stad, welker inwoners voor ongeveer 75 pct. niet rooms-katholiek zijn. Dat men, zoals de Minister in de Tweede Kamer verklaard heeft, vergeefs gezocht heeft naar een geschikte protestant, kon dit lid zich niet voorstellen. Ook te Amsterdam is immers een burgemeester zonder bestuurservaring benoemd. Dat de beide antirevolutionaire Ministers deze benoeming goedgekeurd zouden hebben, kwam dit lid in het geheel niet ongeloofwaardig voor, daar de antirevolutionairen als „trouwe bondgenoten van Rome” bekend staan.

Enige leden informeerden, of de Minister kan mededelen, op welke voorwaarden rijkssteun kan worden verkregen voor de drinkwatervoorziening in onrendabele gebieden. Zij wilden erop wijzen, dat in het gebied van Ter Aar en omgeving verscheidene boerderijen in deze veenstreken nog verstoken zijn van drinkwater, wegens onrendabiliteit van het buizenet. Zij zouden het op prijs stellen, indien de Minister voor dit gebied de toekenning van rijkssteun zou willen bevorderen.

Sommige leden vroegen zich af, of men niet te ver gaat, indien men films afkeurt op grond van de opvatting, dat deze reden tot ergernis geven aan bepaalde groepen der bevolking. Reden tot ergernis vindt men, naar zij meenden, ook buiten de film. Huns inziens dient de centrale commissie voor de filmkeuring zich te bepalen tot het criterium, of de film in strijd is met de openbare orde, dan wel met de goede zeden, waarbij zij de aandacht vroegen voor films met misdadige praktijken. Indien de commissie echter aan genoemd criterium een ruimere uitleg geeft, dan rijst bij deze leden de vraag, of de bestaande taakomschrijving niet dient te worden gewijzigd.

Eén der leden betreurde het ten zeerste, dat de centrale commissie voor de filmkeuring zich niet richt naar Gods Woord, hetgeen blijkt uit het toelaten van films, waarin het publiek wordt onderwezen in het zondigen tegen de geboden Gods. Men schroomt, aldus dit lid, verder niet films toe te laten, waarin personen uit de Bijbel worden opgevoerd.

§ 3. Financiën binnenlands bestuur

Vele leden spraken er hun verheugenis over uit, dat de Commissie inzake het herstel van de financiële zelfstandigheid der gemeenten en provinciën, de zgn. Commissie-Oud, in september 1956 haar eindrapport betreffende een regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten voor 1958 en volgende jaren heeft kunnen vaststellen en aan de Re-

gering heeft aangeboden. Zij drongen er bij de Minister op aan alles te doen om te bewerken, dat deze regeling tijdig bij de Staten-Generaal aanhangig zal worden gemaakt, ten einde te voorkomen, dat de financiële verhouding wederom een tijd lang zonder wettelijke basis blijft.

Ofschoon er derhalve in de toekomst nog een meer geschikte gelegenheid zal zijn om over de financiële verhouding van gedachten te wisselen, meenden de aan het woord zijnde leden toch een bespreking van deze regeling thans niet geheel achterwege te kunnen laten.

In het rapport der Commissie-Oud wordt het verschaffen van de geldmiddelen aan de gemeenten, ter uitoefening van haar taak, op de volgende wijzen aanbevolen:

a. handhaving en vergroting van het plaatselijk belastinggebied;

b. handhaving der bestaande en toevoeging van nieuwe doeluitkeringen;

c. handhaving van een gemeentefonds, waaruit de volgende uitkeringen zullen worden gedaan:

1. op de speciale behoeften der gemeenten afgestemde uitkeringen, welke de commissie vóóruitkeringen noemt;

2. een algemene uitkering, met betrekking tot welke de commissie een wijziging van de tot nu toe geldende verdelingsmaatstaven aanbeveelt.

Hoewel deze leden zich volledig bewust waren van de moeilijkheden, die daarbij overwonnen moeten worden, meenden zij niettemin te moeten aandringen op het bestuderen van alle mogelijkheden om aan het plaatselijk belastinggebied een grotere gevarieerdheid te geven dan waarvan in genoemd rapport sprake is.

Met name werd door hen het betrekken van het plaatselijk bedrijfsleven in het gemeentelijk belastinggebied in zeer hoge mate wenselijk geacht.

Zij waren voorts van mening, dat de doeluitkeringen — hoe nuttig deze ook zijn om een meer gelijkmatige middelenverdeling te bewerkstelligen — grote bezwaren in zich bergen. Zo zagen zij daarin aanwezig het gevaar, dat de daaraan ten grondslag liggende normen tevens tot standaardnormen voor het uitgavenbeleid worden verheven, omdat door de verantwoording dezer uitkeringen op de onderscheidene hoofdstukken der begroting de noodzakelijkheid van evenwicht tussen uitkering en kosten wordt gesuggereerd. Zij vreesden hiervan een verstarring in de ontwikkeling van het beleid van de verschillende gemeenten ten aanzien van de betreffende taak en een sterkere nivellering van het verzorgingspeil dan in de concrete situatie in een bepaalde gemeente wenselijk moet worden geacht, daar het beleid als het ware op de uitkeringsnormen wordt afgestemd. Zij zouden er daarom de voorkeur aan geven, indien met de in de praktijk noodzakelijk gebleken doeluitkeringen en bij het vaststellen van de maatstaven voor de verdeling van de gelden van het Gemeentefonds zou worden rekening gehouden. Zij achtten het gewenst, dat deze uitkeringen als algemene dekkingsmiddelen zouden worden verantwoord.

Met betrekking tot de in het rapport der Commissie-Oud voorgestelde woonplaatsbelasting, waarvan de opbrengst de gemeenten een grotere autonomie zou verschaffen, stelden sommigen dezer leden de vraag, of langs deze weg die begeerde grotere autonomie wel moet worden verkregen. Immers, door de centrale heffing der belastingen beschikken de gemeenten thans niet meer over een eigen belastinginningsapparaat, noch de daarvoor benodigde kohieren der belastingplichtigen. Invoering van een woonplaatsbelasting zou de invoering van een dergelijke apparatuur weer vereisen. Daarom vroegen deze leden, of het, naar het oordeel der Regering, niet mogelijk is uit de centrale rijksmiddelen aan de gemeenten een bepaalde uitkering te doen, welke de gemeentebesturen dan in eigen verantwoordelijkheid zouden moeten kunnen besteden ten einde de gewenste grotere autonomie te verkrijgen.

Vele andere leden zouden gaarne de aandacht van de Minister willen vestigen op de te verwachten grote onzekerheid voor het gemeentelijk beleid ten gevolge van de invoering van meer

doeluitkeringen. In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp heeft de Minister op blz. 4, rechterkolom, als zijn mening te kennen gegeven, dat in de bestaande situatie uitkeringen aan de gemeenten, welke gebaseerd zijn op de kosten van bepaalde gemeentelijke taken, niet kunnen worden gemist. Een van 's Ministers argumenten was, dat een juiste verdeling van het bedrag van f 1500 miljoen, zijnde het bedrag der gemeentelijke behoeften, dat gedekt moet worden uit de opbrengst van de door de centrale Overheid gegeven belastingen, handhaving van het bestaande stelsel van doeluitkeringen vereist. Voor nieuwe doeluitkeringen acht de Minister redenen aanwezig ten aanzien van die gebieden, waar wettelijke bepalingen mede een grote invloed uitoefenen op de uitgaven der gemeenten. Deze uitkeringen dienen zoveel mogelijk te geschieden naar een normensysteem — aldus de Minister —, dat de verantwoordelijkheid der gemeenten bij de uitvoering van de betreffende taak bevordert dan wel intact laat.

Hoewel de hier aan het woord zijnde leden begrip hadden voor de door de Commissie-Oud genoemde wenselijkheid het aantal doeluitkeringen uit te breiden, bij voorbeeld voor grote werken en voorzieningen, die boven de krachten van de gemeenten uitgaan, alsmede voor de kosten van de aanleg en het onderhoud van wegen en de kosten, verbonden aan de verpleging van armlastige krankzinnigen, achtten zij het voor een verantwoord gemeentelijk beleid gevaarlijk, wanneer uitbreiding zou worden gegeven aan de toepassing van normensystemen, welke de gemeentelijke verantwoordelijkheid aantasten in plaats van die intact te laten of te bevorderen. Wanneer de doeluitkering immers een taakstellende betekenis krijgt — en dat is het geval, wanneer de normen belangrijk lager liggen dan het historisch gegroeide verzorgingspeil in een bepaalde gemeente — dan zal de toepassing van het stelsel van de doeluitkeringen voor de gemeenten eerder een achteruitgang dan een vooruitgang betekenen. Zij vestigden er de aandacht op, dat op het onlangs te Utrecht gehouden congres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten op dit gevaar duidelijk is gewezen en dat ook een minderheid in de Commissie-Oud van hetzelfde gevoelen bleek. Ook de in genoemd rapport voorgestelde vooruitkeringen kunnen hetzelfde gevaar opleveren. In feite heeft, aldus deze leden, de toepassing van de doeluitkeringen ten aanzien van de kosten van het kleuteronderwijs in verschillende gemeenten reeds ernstige financiële gevolgen gehad. Ook bij de doeluitkeringen voor de kosten van het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs is ditzelfde te verwachten. Gemeenten, die een behoorlijk verzorgingspeil hebben bereikt, worden voor haar vooruitziend beleid gestraft met een extra financieel nadeel, tenzij bij de vaststelling van de doeluitkering de uitkomsten van de gemeenterekening niet buiten beschouwing worden gelaten. Bij de voorgestelde vooruitkering voor de kosten van het buitengewoon lager onderwijs en voor de kosten van de maatschappelijke steun is dit in grote lijnen wel het geval. Zij vroegen dan ook, of de Minister bereid zal zijn de bedoelde gevaren in de te ontwerpen regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten voor 1958 en volgende jaren te ondervangen.

Dezelfde leden stelden de Minister nog de vraag, of het wel in overeenstemming met een juist beleid is, dat bij het regelen van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten geen rekening wordt gehouden met een grote reeks van subsidies, welke door de bewindsliden van verschillende departementen van algemeen bestuur rechtstreeks uit 's Rijks kas aan de gemeenten worden toegekend. In deze subsidiëring zit menigmaal geen systeem; slechts weinig berusten op een wettelijke regeling. Wanneer tot grotere objectivering in de subsidiëring op verschillende terreinen wordt overgegaan, hetgeen deze leden zouden toejuichen, zal, naar hun oordeel, tevens nagegaan moeten worden, hoe de algehele financiering van de gemeentelijke taken zal moeten worden geregeld, vooral wanneer het taken betreft, waarin gezamenlijk, door het Rijk en de gemeenten, of door Rijk, provincie en gemeenten wordt gehandeld.

Zij stelden wijders, dat er — met name, wanneer het stelsel der doeluitkeringen sterk uitgebreid wordt — alle aanleiding zou zijn om tot een algemene financieringswet lagere publiek-

rechtelijke organen te komen, welke afzonderlijke financieringsregelen van deelgenootschappelijke taken op verschillende terreinen mogelijk zou maken. Een algemene wet, waarin zowel het Gemeentefonds als de op de Rijksbegroting uitgetrokken gelden als financieringsbronnen van de gemeentelijke taken worden aangegeven, zou uiteindelijk meer vastheid brengen in het financieringsbeleid. De gemeentebesturen zouden dan weten waar zij te dezen aan toe zijn en de financiering van de deelgenootschappelijke taken, voor zover het de gemeenten betreft, zou verzekerd zijn. Gaarne zouden zij het oordeel van de Minister over dit denkbeeld vernemen.

Sommige leden hadden er eveneens met genoegen kennis van genomen, dat het voorstel van de Commissie-Oud betreffende een regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten inmiddels was verschenen. Zij drongen er ten eerste bij de Minister op aan, te bevorderen, dat tijdig een voorstel van wet ter zake bij de Staten-Generaal wordt ingediend, zodat de gemeenten bij het opstellen van haar begroting voor 1958 rekening houden met wettelijk vastgestelde uitkeringen. Met instemming hadden zij vernomen, dat de Minister de bezwaren tegen een zogenaamd wetloos tijdperk deelt.

Het had deze leden getroffen, dat naar verhouding de grootste gemeenten voor 1957 een verhoogde bijdrage uit het Gemeentefonds gevraagd hebben, hetgeen naar hun gevoelen een aanwijzing inhoudt, dat de financiële zelfstandigheid van de gemeenten afneemt, naarmate de omvang der gemeenten toeneemt.

De bestaande regeling der financiële verhouding heeft, naar het oordeel dezer leden, een lichtvaardig financieel beleid van vele gemeentebesturen ten gevolge gehad. Zij meenden daarom opnieuw te moeten aandringen op het herstel van een eigen gemeentelijk belastinggebied. Of de door de Commissie-Oud voorgestelde woonplaatsbelasting de oplossing zal geven, meenden zij echter te moeten betwijfelen.

Het viel volgens deze leden niet te ontkennen, dat de tegenwoordige regeling van de financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten aan de gemeentelijke autonomie veel schade heeft toegebracht. Zij achtten het echter uitgesloten, dat men weer zou terugkeren naar het oude stelsel, waarbij de plaatselijke belastingen een belangrijke plaats op het gemeentelijk budget innamen. Vele gemeenten verlangen naar deze toestand niet meer terug. Zij zijn er, al is haar autonomie sterk verminderd, veel beter aan toe met de tegenwoordige regeling. Wel zagen deze leden, die de gemeentelijke autonomie hogelijk waardeerden en zoveel mogelijk wensten te bevorderen, met belangstelling de resultaten van de Commissie-De Vos van Steenwijk tegemoet.

Enkele leden waren van oordeel, dat het wetsvoorstel betreffende de financiële verhoudingsregeling tussen Rijk en gemeenten niet zo snel tot wet zal kunnen worden verheven, dat de gemeenten bij de vaststelling van haar begroting voor 1958 hiernaar handelen kunnen. Aangezien de bestaande regeling voor het jaar 1958 niet van kracht is, meenden zij, dat er voor dit jaar een afzonderlijke, tijdelijke regeling zal moeten komen.

Met belangstelling verklaarden deze leden kennis te zullen nemen van de door de Minister aangekondigde wetsvoorstellen inzake de financiële verhouding tussen Rijk, provincie en gemeente. Zij hadden het verschijnen van het rapport van de Commissie-Oud met enige spanning tegemoet gezien, maar waren tot de conclusie gekomen, dat de daarin voorgestelde regelingen de leemten in de bestaande regeling niet zullen kunnen verbeteren. De bestaande regeling geeft h.i. onvoldoende medezeggenschap aan de gemeenten zowel ten aanzien van de besteding van de middelen, als ten aanzien van het verkrijgen van de middelen. Het aan de gemeenten toekomende geld wordt gebruikt als machtsmiddel ten opzichte van de gemeenten. Hier dient wijziging in te komen, indien men herstel van de gemeentelijke zelfstandigheid beoogt. Deze leden bepleitten de instelling van een collectief orgaan, dat de gelden zal verdelen, welke door de Volksvertegenwoordiging aan de gemeenten in totaal worden toegekend. Dit orgaan zou, aldus meenden deze leden, deze gelden moeten verdelen op

grondslag van de door de gemeenten ingediende begrotingscijfers. Op deze wijze zal het mogelijk zijn de afstand tussen behoefte aan middelen en de beschikking hierover zo klein mogelijk te maken.

Met betrekking tot de in het rapport van de Commissie-Oud voorgestelde woonplaatsbelasting waren deze leden van oordeel, dat deze geen oplossing biedt. In wezen betekent deze een nieuwe personele belasting, die de vlucht naar randgemeenten weer zal doen toenemen.

De toepassing van een doeluitkering, overeenkomstig de tot nu toe gevolgde methode, houdt, meenden zij, voor de grootste gemeenten een nadeel in. De berekening van de uitkering geschiedt aan de hand van een gemiddelde kostenberekening. In de grootste gemeenten zijn deze kosten dus altijd hoger dan de uitkeringen. Zij verklaarden er voorstanders van te zijn, dat deze uitkeringen vastgesteld worden volgens de werkelijk gemaakte kosten.

Voorts achtten zij het niet juist, dat voor gemeentelijke motorvoertuigen, die uitsluitend gebruikt worden op door de gemeenten zelf bekostigde wegen, door deze gemeenten wegenbelasting aan het Rijk moet worden betaald. Zij bepleitten dan ook vrijstelling van deze belasting voor de gemeenten.

§ 4. Wetgeving

Vele leden waren verheugd te vernemen, dat de algehele herziening van de Gemeentewet de bijzondere belangstelling van de Minister heeft. Zij zouden het op prijs stellen, indien deze algehele herziening niet slepende gehouden zou worden en drongen erop aan, dat ook aan dit ontwerp met voortvarendheid gewerkt zou worden.

Met erkentelijkheid hadden zij kennis genomen van de mededeling, dat het ontwerp tot herziening van de Provinciale wet thans spoedig ingediend zal worden.

Vele leden zouden gaarne van de Minister vernemen, of hij de tijd niet rijp acht om de totstandkoming van een nieuwe Onteigeningswet voor te bereiden. De bestaande wet is immers volkomen verouderd en het geheel van de regelingen, welke op grond van deze wet zijn tot stand gekomen, is zeer onoverzichtelijk geworden. De rechtszekerheid en het algemeen belang zouden ten eerste gediend zijn, indien een regeling, welke aangepast dient te zijn aan de huidige omstandigheden, zo spoedig mogelijk tot wet zou zijn verheven. Deze leden vroegen, of de Minister bereid is aandacht aan deze aangelegenheid te schenken.

Van verscheidene zijden werd het op prijs gesteld, dat een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen op komst is, die met name gemeenschappelijke regelingen tussen gemeenten en waterschappen mogelijk zal maken. Vele leden zouden gaarne reeds thans het standpunt van de Minister hieromtrent vernemen, terwijl vele anderen om een overzicht verzochten van de toepassing dezer wet en informeerden, in hoeverre deze toepassing gunstig geacht kan worden.

Sommige leden hadden uit de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp (blz. 4) afgeleid, dat binnenkort de indiening van een wetsontwerp inzake de financiering van de wegenbouw kan worden verwacht. Zij waren echter getroffen door de volgende zinsnede in deze Memorie van Antwoord (linkerkolom, onderaan) luidende: „De ondergetekende hoopt, dat het ontwerp, welks consequenties overigens thans uiteraard nader dienen te worden bezien in het licht van de jongste ontwikkelingen op financieel en economisch gebied, binnenkort de Kamer zal kunnen bereiken.” Het zou volgens deze leden onjuist zijn, indien dit wetsontwerp, dat bedoeld is om voor jaren deze aangelegenheid te regelen, zou worden beïnvloed door een, naar zij hoopten, tijdelijke impasse. Zij zagen twee mogelijke motieven voor het Rijk om deze zaak door de huidige moeilijkheden te laten beïnvloeden.

Het eerste zou kunnen zijn, dat het Rijk vreest, dat de provincies en andere wegenbeheerders de gelden, waarover zij de beschikking zullen krijgen, op een te royale wijze zullen uitgeven. Mocht dit zo zijn, dan constateerden deze leden hier

een neiging tot bevoogding, waartegen zij stelling zouden willen nemen.

Het tweede motief zou kunnen zijn, dat het Rijk, niet bij machte om de wegenbouw te financieren, de kosten hiervan ten laste van de provincies en van de gemeenten zou willen brengen en dus zijn bestedingen zou beperken ten koste van anderen. Hiertegen zouden zij ook een scherp protest willen laten horen. Naar hun mening behoort de financiering van de wegenbouw o phaar eigen merites te worden beoordeeld, los van tijdelijke omstandigheden.

§ 5. Openbare orde en veiligheid

Politie. Vele leden wensten ditmaal ten aanzien van de politie met enkele opmerkingen en vragen te volstaan. Zij stelden zich namelijk voor bij de behandeling van het ontwerp-Politiewet op de vraagstukken betreffende de politie dieper in te gaan.

Zij erkenden, dat de Minister oog heeft voor de uitbreiding van de korpsen in snel groeiende steden. Daarnaast vroegen zij de aandacht van de bewindsman voor de uitbreiding, die noodzakelijk kan zijn door de toeneming van het verkeer, vooral in de oude steden, waar dit verkeer extra moeilijkheden ondervindt, alsmede in die gemeenten, waar vooral des zondags het verkeer intensief pleegt te zijn.

Zij vestigden er de aandacht op, dat de financiële vergoeding aan de gemeenten, althans wat de personeelsuitgaven betreft, wordt bepaald door de werkelijke sterkte van het korps, niet door de toegestane sterkte. Waar het korps onder de sterkte is, wordt door de manschappen overwerk verricht; de kosten daarvan drukken zwaar op de begroting. De leden, hier aan het woord, vroegen de Minister te bevorderen, dat het Rijk in deze gevallen de kosten van de overuren aan de gemeenten zal vergoeden, tot een zodanige hoogte, dat de totale vergoeding die, welke bij volledige bezetting van het korps zou worden gegeven, niet te boven zal gaan.

Blijkens de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (blz. 8) heeft de Minister waardering voor het initiatief van de Zuidhollandse burgemeesters tot oprichting van een politie-opleidingsschool op gemeenschappelijke kosten. Is het, zo vroegen deze leden, zijn bedoeling deze en dergelijke opleidingen te bevorderen en te subsidiëren? Een goede opleiding, welke noodzaak door vele burgemeesters wordt ingezien, dient, naar hun oordeel, krachtig te worden gesteund. Voor kleinere korpsen, die moeilijk aspiranten kunnen missen voor bijvoorbeeld een jaaropleiding, omdat dit het korps te zeer zou verzwakken, zouden zij de mogelijkheid van aanstelling boven de toegestane sterkte met rijksvergoeding willen bepleiten.

Ten slotte vroegen zij de aandacht van de Minister voor wijziging van het examenprogramma voor het politiediploma overeenkomstig de moderne onderwijsopvattingen.

Enige leden hadden met bevreemding geconstateerd, dat veelal in de grote gemeenten hoofdcommissarissen van politie benoemd worden, die geen of weinig ervaring hebben opgedaan in politiedienst. Zij achtten dit een onjuist beleid, omdat zij niet konden aannemen, dat in het politiekorps zelf geen geschikte krachten aanwezig zouden zijn. Bovendien schept een dergelijk beleid huns inziens een sfeer van onbehagen in politiekringen, die niet bevorderlijk is voor een goede korpsgeest.

Enkele leden hadden kennis genomen van het standpunt van de Minister inzake de gebeurtenissen op 4 en 5 november 1956, waarbij in verschillende plaatsen van ons land zowel de burgemeester als de politie weigerde gebouwen, bezittingen en personen te beschermen, die aan de Grondwet recht hierop ontnemen. Zij konden zich met het negatieve standpunt van de bewindsman volstrekt niet verenigen en spraken de hoop uit, dat de Minister zal willen overwegen zijn houding in dezen te herzien.

Bescherming bevolking. Zeer vele leden waren van oordeel, dat de gang van zaken met betrekking tot de Dienst Bescherming Bevolking verre van bevredigend is. Zowel terzake van de personeels- en materieelvoorziening als met betrekking tot de organisatie uitte men vele klachten.

Verscheidene leden verklaarden niet de indruk te hebben, dat de Regering zich haar verantwoordelijkheid op dit terrein voldoende bewust is; noch uit de tot dusver genomen maatregelen, noch uit het tempo van voorbereiding, noch uit de ter beschikking gestelde bedragen was hun gebleken, dat de Regering zich voldoende realiseert, welke belangen hier op het spel staan.

Zij hadden de indruk, dat men van de zijde der Volksvertegenwoordiging er voortdurend de nadruk op moet leggen — ook al heeft dit tot dusverre weinig resultaat gehad —, dat aan de Bescherming Bevolking niet alleen meer aandacht dient te worden besteed, doch ook aanzienlijker bedragen ter beschikking behoren te worden gesteld. Geeft de Regering, zo vroegen deze leden, zich er rekenschap van, dat zij, wanneer de ure des gevaars daar is, aansprakelijk zal zijn voor hetgeen zij heeft nagelaten om het thuisfront zo sterk mogelijk te maken?

Wat de financiering van de B.B. aangaat, waren deze leden van mening, dat geen behoorlijke regeling te verwachten is, zolang de grootte van het beschikbare bedrag afhankelijk is van de ten behoeve van de militaire defensie toegestane bedragen.

Als een van de verdere oorzaken, dat de B.B. nog niet naar behoren functioneert, zagen zij de neiging die bestaat om nagenoeg alle details tot in de perfectie centraal te regelen, welke neiging meer en meer blijkt toe te nemen. Het ontwerp van de Leidraad Bescherming Bevolking, dat enige honderden artikelen telde, is in enigszins gemitigeerde vorm vastgesteld; de indruk was echter gevestigd, dat een aantal bepalingen, die niet in de definitieve leidraad waren opgenomen, desniettemin in gedeelten geleidelijk worden ingevoerd, waardoor de bevoegdheden van de Commissarissen der Koningin en der burgemeesters worden uitgehold. Zij zagen hierin een parallel met de vasthoudendheid, waarmee men in het ontwerp-Politiewet de burgemeester niet als hoofd der politie wil erkennen.

Ook merkten deze leden op, dat het vaststellen van de verduisteringsvoorschriften te lang op zich laat wachten. Mocht dit zijn oorzaak vinden in moeilijkheden in het interdepartementaal overleg, dan wilden zij adviseren te trachten deze op te lossen in een „ronde-tafelconferentie” met beslissende bevoegdheid. Zij vestigden er de aandacht op, dat voor de laatste wereldoorlog bedoelde voorschriften tijdig ter kennis van de bevolking waren gebracht en drongen erop aan spoed te betrachten, opdat de industrie de vereiste producten kan vervaardigen en zowel Overheid als particulieren de nodige aanschaffingen kunnen doen.

Evenzeer zouden deze leden erop willen aandringen, dat de regelingen betreffende de B.B. op waterstaatkundig terrein tot stand komen. Zij hoopten, dat de Minister met concrete mededelingen zal kunnen komen, waardoor hun indruk, dat deze steeds weer opnieuw uitgesteld worden, weggenomen zou kunnen worden.

Vele leden achtten het met het oog op de nieuwste militaire aanvalsveronderstelling noodzakelijk, dat de bevolking op zeer korte termijn met alle daartoe ter beschikking staande middelen op eenvoudige wijze voorlichting over de mogelijke gevolgen hiervan krijgt. Zij achtten dit van veel groter belang dan een steeds verder gaand papieren perfectionisme van de B.B.

Deze leden vroegen de aandacht van de Minister voor de gedachte om meer de vrouw in te schakelen in het werk van de B.B. In Zwitserland is dit reeds het geval. Een belangrijk motief hiervoor is, meenden zij te weten, dat vele mannen hun werk op een afstand van hun woonplaats hebben en dus bij plotselinge gebeurtenissen niet tijdig ter plaatse kunnen zijn. Het was hun ter ore gekomen, dat hier te lande ook een aantal medewerkers bij de B.B. betrokken zijn, die men op deze grond toch eigenlijk als nominaal aanwezige krachten zou moeten beschouwen. Zij zouden gaarne van de Minister vernemen, hoe deze hierover denkt.

Dezelfde leden hadden vernomen, dat de grondslag voor de vergoeding van het hoofd zelfbescherming in de verschillende B-kringen niet dezelfde is, hetgeen onnodig tot moeilijkheden

aanleiding geeft. Gaarne zouden zij zien, dat de Minister bevorderde, dat ter zake een uniforme regeling komt.

Sommige leden wilden eveneens ten aanzien van de Dienst Bescherming Bevolking enige punten naar voren brengen, die naar hun mening de aandacht van de Regering verdienen.

Allereerst vestigden zij de aandacht op de grote invloed, die uitingen van maatschappelijke waardering van de zijde van de Overheid op het enthousiasme van de vrijwilligers hebben. Zo suggereerden zij ter gelegenheid van de opening der Staten-Generaal door H.M. de Koningin enkele B.B.-ploegen langs de te volgen route op te stellen.

Verder verdient het volgens deze leden aanbeveling om medewerkers, die geruime tijd regelmatig geoefend hebben en die men niet meer iedere keer hetzelfde kan laten doen, een zekere status van reserve te geven, waardoor men voorkomt, dat zij hun interesse verliezen en zich geheel aan de dienst, die immers vrijwillig is, onttrekken.

Voorts brachten zij de samenwerking van de B.B. met het Rode Kruis en de E.H.B.O.-verenigingen ter sprake. Het was hun ter ore gekomen, dat ondanks de afspraken, die de ambtsvoorganger van de Minister met de hoofdbesturen van deze verenigingen had gemaakt, de samenwerking op plaatselijk niveau veel te wensen overlaat. Zij hoopten, indien een en ander inderdaad zo zou zijn, dat de Minister erin zou slagen verbetering in deze situatie te brengen.

Meer aandacht dan tot dusver bepleitten zij voor de Dienst Sociale Verzorging, met name in de zogenaamde B-gebieden, daar deze bij massale evacuatie van de grote steden een zeer zware taak te vervullen krijgt, waarop men behoorlijk voorbereid dient te zijn.

Het had de hier aan het woord zijnde leden bevreemd, dat nog steeds geen nationale commandant (als bedoeld in de Leidraad Bescherming Bevolking) is genoemd. Een dergelijke benoeming zou de coördinatie tussen de verschillende kringen ten goede komen.

Ten slotte wilden zij niet nalaten te wijzen op de goede invloed, die van de B.B. uitgaat op tal van vredesorganisaties, als de brandweer en de E.H.B.O. Mede om deze reden is een goede B.B.-organisatie ten volle verantwoord.

Enige leden waren teleurgesteld over de vrijwillige deelneming aan de B.B. Vooral in de grootste gemeenten is het aantal vrijwilligers volkomen onvoldoende om een goede dienstbezetting te krijgen. Het optimisme dienaangaande van de Minister konden zij dan ook niet delen en zij vroegen zich af, of een civiele dienstplicht niet de aangewezen weg is, vooral voor jonge mensen, die van militaire dienstplicht zijn vrijgesteld. Voorts achtten zij een langer dienstverband van het personeel wenselijk, daar het grote verloop hen met bezorgdheid vervulde in verband met de noodzaak van de voortdurende geschooldheid van de ter beschikking staande krachten.

Overheidspersoneelsaangelegenheden. Vele leden, die in voorgaande jaren meermalen hun bezorgdheid hadden uitgesproken over de naar hun mening onbevredigende gang van zaken bij de regeling van de arbeidsvoorwaarden voor het personeel, in dienst van de Overheid, voelden zich genoopt opnieuw en thans in versterkte mate aan hun ongerustheid uiting te geven. Steeds meer had bij hen de overtuiging post gevat, dat het beleid op dit punt dringend om herziening vraagt en dat op verschillende punten een toestand is ontstaan, waarvoor een oplossing hoogst urgent is. Als punten, die onder deze categorie kunnen worden gerangschikt, noemden zij:

- a. het georganiseerd overleg;
- b. de ziektekostenvoorziening;
- c. het toezicht op het personeelsbeleid van de lagere bestuurslichamen op grond van de artikelen 125 en 126 van de Ambtenarenwet 1929;
- d. de gemeenteclassificatie;
- e. het salarisbeleid.

Zij spraken de verwachting uit, dat de Minister aan de overheidspersoneelsaangelegenheden in het algemeen en aan de genoemde punten in het bijzonder zijn aandacht zal willen wijden en zal weten te bewerkstelligen, dat in de verhouding van de

Overheid tot haar dienaren een ontspanning optreedt, die hogelijk gewenst is voor een regelmatig en doeltreffend functioneren van het overheidsapparaat. Zij vertrouwden, dat de Minister hun verwachtingen niet zal beschamen en zij grondten dit vertrouwen onder meer op de mededelingen, die de bewindsman heeft gedaan tijdens de openbare behandeling van dit begrotingshoofdstuk in de Tweede Kamer.

Zo meenden zij in de erkenning van de Minister, dat het overleg niet functioneert zoals het behoort (*Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1956—1957, blz 2287, linker kolom) een bewijs te vinden, dat de Minister bereid is hierop zeer speciaal zijn aandacht te richten. De leden, hier aan het woord, koesterden de hoop, dat aldus een hechte basis voor een betere verstandhouding zal kunnen worden gelegd en dat moeilijkheden van staatsrechtelijke aard geen blijvend beletsel zullen vormen om dit zeer waardevolle resultaat te bereiken.

Ten aanzien van het ziektekostenvraagstuk merkten dezelfde leden op, dat een beslissing hierover onmogelijk tot een ver verwijderd tijdstip kan worden uitgesteld, gelet op de ontwikkeling, die op dit terrein bij de lagere bestuursorganen reeds heeft plaatsgehad. Alhoewel zij begrip hadden voor het belang, dat het advies van de z.g. statuscommissie ook op dit terrein kan hebben, waren zij toch van oordeel, dat hierop bezwaarlijk kan worden gewacht, tenzij het zeer spoedig zou worden uitgebracht.

De vraag, of het toezicht op het personeelsbeleid van de lagere organen, zoals dit thans wordt uitgeoefend, bevredigt, beantwoordden de hier aan het woord zijnde leden ontkennend. Het had hun dan ook voldoening geschonken, dat de Minister voornemens is op korte termijn onder het oog te zien of, en zo ja, in welke zin de artikelen 125 en 126 van de Ambtenarenwet wijziging behoeven. Het resultaat van het werk van de zgn. Commissie-Bouwman zagen zij met belangstelling tegemoet.

Voor wat de gemeente classificatie betreft, handhaafden deze leden hun reeds eerder uitgesproken opvatting, dat deze zo spoedig mogelijk dient te verdwijnen. In afwachting daarvan achtten zij een herindeling van de gemeenten dringend geboden en zij vroegen de Minister, of hij bereid was deze op korte termijn te bevorderen. Met de bewindsman waren zij van oordeel, dat het zeer de vraag is, of met een eenvoudige schrapping van artikel 97 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement kan worden volstaan. Zij bleven dan ook de hoop koesteren, dat nader beraad de Minister ertoe zal brengen van schrapping van dit artikel af te zien en dat hij een herziening daarvan zal bevorderen in die richting, dat zoveel mogelijk aan de bestaande bezwaren wordt tegemoet gekomen.

Ook van andere zijde had men waardering voor 's Ministers voornemen over te gaan tot het tot stand brengen van een nieuwe regeling van het georganiseerd overleg.

Vele leden waren van mening, dat er op dit moment veel ontbreekt aan de geest, die nodig is om tot het goed functioneren van het overleg te komen en zij wezen erop, dat de beste regeling geen goede resultaten kan opleveren, als de wil om tot overeenstemming te komen en de goede overlegfeer ontbreken. Gaarne zouden zij van de Minister vernemen, hoe hij hierin verbetering denkt te kunnen brengen.

Verscheidene andere leden wilden, nu de Minister wijziging in het overleg overweegt, het resultaat hiervan afwachten. Zij spraken de hoop uit, dat men in dit overleg dan in staat zal zijn de verschillende moeilijkheden tot een oplossing te brengen, zoals onder meer de verbetering van de loonsystemen, de werkclassificatie, de individuele prestatiebeloning en de toeslag van 6 pct. voor de gepensioneerden.

Indien de Minister, aldus deze leden, meent, in afwachting van het rapport van de statuscommissie, het probleem der ziektekostenregeling nog niet opnieuw in het georganiseerd overleg te kunnen brengen, dan zal dit andermaal zeer ernstige teleurstelling bij het overheidspersoneel veroorzaken, te meer, omdat 's Ministers ambtsvoorganger heeft toegezegd deze kwestie te doen beslissen naar aanleiding van het inmiddels verschenen interim-rapport. Zij hadden begrepen, dat het in de

bedoeling van de Minister ligt het gehele overheidspersoneel in alle vormen van de sociale verzekering te betrekken. Kan dit betekenen, aldus vroegen zij, dat de eindbeslissing over de ziektekostenregeling voor het rijkspersoneel weer enige jaren verschoven wordt? Naar aanleiding van de tot nu toe onbevredigende gang van zaken op dit stuk spraken deze leden de wens uit, dat het huidige Kabinet omtrent deze aangelegenheid binnen niet te lange tijd tot een beslissing zal weten te komen en hierbij meer regeerkracht zal tonen dan het vorige.

Enkele leden waren van oordeel, dat de houding van de Regering ten aanzien van het georganiseerd overleg blijk geeft van een volledig gebrek aan bereidheid tot onderhandelen. Zij wilden dit overleg niet anders kwalificeren dan als een brievenbus, waarin men de mededelingen van de Regering kan vinden.

Enige leden zouden gaarne vernemen, hoe de normale gang van zaken is bij de bevordering van het lagere rijkspersoneel in verband met het aantal dienstjaren. Bestaat de verplichting aan betrokkenen, indien zij niet bevorderd worden, de desbetreffende beoordelingsstaten ter kennis te brengen?

Bezoldiging rijkspersoneel. Vele leden hadden ernstige bezwaren tegen het tot nu toe gevoerde salarisbeleid, vooral met betrekking tot het telkenmale aanbrengen van incidentele wijzigingen voor bepaalde groepen van het overheidspersoneel.

Sommigen dezer leden hadden met name ernstige bedenkingen tegen het voornemen om aan de hogere functionarissen van de rang van referendaris af thans een niet onbelangrijke salarisverhoging toe te kennen zonder tegelijkertijd ook de salarissen van het overige personeel te herzien. De door de Minister hiervoor aangevoerde argumenten konden zij niet onderschrijven. De gevolgen van een tenuitvoerleggen van dit voornemen achtten deze leden zó bedenkelijk, dat zij, indien dit zonder verwerping van het onderhavige begrotingshoofdstuk mogelijk zou zijn, hun goedkeuring aan de betreffende begrotingsposten zouden onthouden. De door de Minister gedane toezeggingen voor de overige groepen van het personeel — welke toezeggingen overigens allerminst door helderheid uitblinken — vermochten niet het standpunt dezer leden te dezer zake wijziging te doen ondergaan.

Ook vele andere leden brachten de salariering der hogere ambtenaren ter sprake. Vooropstellende, dat deze functionarissen recht hebben op een rechtvaardige beloning voor hun arbeid — hetgeen overigens voor allen, die arbeiden, geldt —, wilden zij het volgende opmerken:

a. de voorgenomen verhoging wordt op een psychologisch wel zeer ongelegen tijdstip gegeven, gezien de sociale spanningen welke zij moet verwerken.

b. de salarisverhoudingen tussen hogere en middelbare ambtenaren worden te veel uit elkander getrokken, vooral doordat de verhoging niet alleen zal gelden voor de topfunctionarissen, doch voor alle „hogere” ambtenaren van de rang van referendaris af;

c. ook de financiële positie van middelbare en lagere ambtenaren baart zorgen.

De leden, hier aan het woord, zouden voorts gaarne van de Minister vernemen, welke waarde men aan het overleg moet toekennen, wanneer de afwijzende adviezen van de personeelsvertegenwoordiging zodanig worden genegeerd als bij de voorstellen betreffende de topsalarissen het geval is geweest.

Sommige leden konden zich met de door de Regering voorgestelde salarisverhoging voor de topfunctionarissen daarentegen wel verenigen. Enerzijds achtten zij dit gewenst tegenover de salarissen, aan soortgelijke functionarissen in het particuliere bedrijfsleven toegekend, al kunnen deze niet geëvenaard worden; anderzijds merkten zij op, dat het hier de honorering betrof van een reeds geruime tijd geleden gedane toezegging. Overigens meenden deze leden thans niet op verhoging van andere salarissen te mogen aandringen. Mocht de Regering echter ten aanzien van enkele andere groepen ambtenaren toch hiertoe overgaan, dan wilden zij nogmaals de aandacht vestigen op de salarissen van burgemeesters, in

het bijzonder die van de kleine gemeenten. Met name vroegen zij om dan aan de bestaande salarisschaal van deze functionarissen enkele verdere verhogingen toe te kennen. Deze burgemeesters hebben thans spoedig hun maximumwedde bereikt en kunnen meermalen geen verdere promotie maken, niet zozeer uit gebrek aan capaciteiten, doch tengevolge van hun politieke overtuiging alsmede het gebrek aan vrijkomende plaatsen. Het is hun bovendien welhaast onmogelijk enige compensatie in bijverdiensten te zoeken. Een verbetering, als door deze leden bedoeld, heeft reeds plaatsgehad bij Koninklijk besluit van 18 april 1956, *Stb.* 274, voor de burgemeesters van gemeenten beneden de 2000 inwoners. Zij zouden deze regeling gaarne uitgebreid zien voor de gemeenten tot 8000 inwoners.

Enige leden hadden eveneens begrip voor de motieven, die de Minister betreffende de weddeverhoging van de hogere ambtenaren in de Tweede Kamer naar voren had gebracht. Zij hadden hierbij goede nota genomen van de toezegging van de bewindsman, dat ook de salarispositie van de lagere ambtenaren zijn bijzondere aandacht heeft. De hier aan het woord zijnde leden waren ervan overtuigd, dat de hogere rijksambtenaren in bezoldiging achterstaan bij hen, die in vergelijkbare functies in de particuliere bedrijven werkzaam zijn. Wel vroegen zij zich af, of in verhouding tot de totale personeelssterkte het aantal topfunctionarissen niet onevenredig groot wordt.

Mede in verband hiermede wezen deze leden op de financiële positie van de burgemeesters, gemeentesecretarissen en ontvangers. Gaarne zouden zij vernemen, of ook dezen georganiseerd in de gelegenheid zijn hun inzichten omtrent hun bezoldiging en status kenbaar te maken.

De leden, hier aan het woord, konden de mening van de bewindsman onderschrijven, dat het geheel van de personeelsclassificatie en het bezoldigingsbeleid een ware doolhof is en zij zouden een herindeling met minder rangonderscheidingen ten zeerste toejuichen.

Verscheidene leden konden zich verenigen met de salarisverhoging voor de hogere ambtenaren, al betreurden zij het, dat de salarisregeling, zoals die in 1955 tot stand kwam, voor bepaalde groepen van ambtenaren te laag is. Met name vroegen zij de aandacht van de Regering voor de ambtenaren, die tot de laagstbezoldigden behoren.

Deze leden vroegen de aandacht van de Minister voor de positie, waarin de burgemeesters, die een wedde genieten, lager dan het salaris van een referendaris, zullen geraken, indien de salarissen van hun ambtgenoten in grotere gemeenten zal worden verhoogd. Zij legden er de nadruk op, dat ook in de kleinste gemeenten de burgemeester een topfunctionaris is en derhalve uit dien hoofde mede in de salarisverhoging betrokken behoort te worden. Een reden te meer hiervoor zagen zij in de aanstaande verhoging van de salarissen van hoofden van scholen, daar deze ten plattelande een versterkte discrepantie ten gevolge zou hebben tussen de salarissen van de burgemeesters en de schoolhoofden.

De vele in deze paragraaf het eerst aan het woord zijnde leden betreurden het, dat bij de voorgestelde salarisverbetering van de hogere ambtenaren de leraren worden uitgesloten op, volgens hen, weinig deugdelijke gronden. De salarisverhoging, die in 1953 aan de leraren werd toegekend, had niet het karakter van een vooruitlopen op de nu aanhangige salarisverhoging van de hogere ambtenaren, zoals de bewindsman stelt. Deze betrof integendeel het inlopen van een achterstand, welke tussen deze ambtenaren en de leraren was ontstaan. Daarom verklaarden deze leden op het standpunt te staan, dat de voorgestelde verhoging voor alle hogere ambtenaren dient te gelden.

Een aantal van deze leden betreurde het, dat de salariëring van de wetenschappelijke ambtenaren nog steeds bij die der leraren achterblijft. Zij vroegen de bijzondere aandacht van de Minister voor deze groep van het overheidspersoneel.

Sommige, reeds eerder genoemde, leden meenden, dat de salarisregeling voor Ministers en Staatssecretarissen buiten het Bezoldigingsbesluit dient te worden gebracht. Tevens zou dan de vakantietoelage voor deze functionarissen afgeschaft moe-

ten worden. Op zich zelf reeds vonden deze leden de vakantietoelage een weinig aanbevelenswaardige figuur, die men beter in de salarissen zou kunnen incalculeren; voor Ministers en mede voor andere hoge functionarissen geldt dit huns inziens a fortiori.

Enige leden vestigden de aandacht van de Minister op de grote verschillen in de rechtspositie van de waterschapsambtenaren in de provinciale reglementen. Zij zouden het op prijs stellen, indien de bewindsman een grotere uniformiteit in deze reglementen zou willen bevorderen.

Enkele leden betreurden het ten zeerste, dat de Regering met betrekking tot de 6 pct. salarisverhoging voor het rijkspersoneel blijft vasthouden aan de datum van ingang van 1 september 1956. Zij kantten zich tegen de opmerking van de Minister in de Memorie van Antwoord nopens dit wetsontwerp aan de Tweede Kamer (blz. 12, linkerkolom), luidende: „Tegen 1 september kon worden geconstateerd, dat in het bedrijfsleven de loonsverhoging gemiddeld ongeveer 5½ pct. kon worden. Desondanks heeft de Regering besloten tot een algemene salarisverhoging van het gehele rijkspersoneel van 6 pct.„ Zij vroegen, of bij de bepaling van dit gemiddelde van 5½ pct. ook die loontrekkenden in aanmerking genomen waren, die geen loonsverhoging hebben gekregen. Zij waren overigens van oordeel, dat men onmogelijk menen kan, dat de Regering hier royaal gehandeld heeft, daar zij de 3 pct., die over 1956 betaald zou moeten worden, met één derde heeft verminderd door de verhoging op 1 september jl. te doen ingaan.

Pensioenwetgeving. Sommige leden vestigden er de aandacht op, dat de bepalingen der pensioenwetgeving bij het overlijden van een ambtenaar de kinderen van de echtgenote uit een vorig huwelijk ten opzichte van het recht op wezenpensioen slechts gelijkstellen met eigen kinderen van de overleden ambtenaar, indien het huwelijk van de betrokken weduwe met deze ten minste vijf jaren heeft geduurd. Zij waren van oordeel, dat deze termijn uit billijkheidsoverwegingen te lang moet worden geacht.

Rijksgeneeskundige dienst. Enige leden zouden in verband met de ontwikkeling van de Rijksgeneeskundige dienst gaarne vernemen, welke resultaten in 1956 bereikt zijn ten opzichte van de verhoging van de arbeidsgeschiktheid van het personeel, de werking van de departementen en de inrichting van de werkruimten. Is, zo vroegen zij, het idee van hoogtezonbestraling, waarvan enige tijd geleden melding gemaakt werd, uitgegaan van deze dienst en waarom is hieraan geen gevolg gegeven? Wat zijn de medische en financiële voordelen, die verbonden zijn aan het in zogenaamd eigen beheer nemen van de medische personeelscontrole in plaats van deze te doen verrichten door particuliere artsen, zoals gebruikelijk was? Wijders informeerden zij, of de Rijksgeneeskundige dienst de mening deelt van de directeur van de bedrijfsgeneeskundige dienst der Staatsmijnen, die onlangs gepubliceerd is in „Keesings Medisch Archief” en die luidt, dat de bedrijfsgeneeskunde slechts in nauwe samenwerking met de huisarts effectief kan zijn.

Centrale Personeelsdienst. Enige leden zouden gaarne vernemen, welke taak de taakwaarderingscommissie van de Centrale Personeelsdienst heeft, indien het personeel van sommige departementen voor een gedeelte overbodig wordt.

Naar deze leden meenden te weten, wordt nog steeds een zekere discriminatie toegepast op ambtenaren, die in hun jeugd jaren een foutieve politieke instelling hadden. Indien dit zo mocht zijn, dan verzochten zij de Minister de desbetreffende voorschriften te herzien.

Ten slotte informeerden zij, of de met personeelszaken belaste ambtenaren een behoorlijke sociale opleiding en instelling hebben.

F 221-ers. Verscheidene leden betreurden de houding, welke de Minister ten aanzien van de zogenaamde F 221-ers in de Kamer had aangenomen. Zij hadden verwacht, dat deze bewindsman, die niet verantwoordelijk is voor de na de

bevrijding genomen beslissingen en derhalve geheel vrij staat, bereid gevonden zou worden te dezer zake niet een over de gehele linie afwijzend standpunt in te nemen. Zij vroegen er de aandacht van de bewindsman voor, dat ten aanzien van verscheidene betrokkenen een beslissing is genomen, zonder dat zij kennis hadden kunnen nemen van de dossiers, die beschuldigingen tegen hen bevatten. Gaarne zouden deze leden vernemen, of de Minister niet alsnog maatregelen zou kunnen overwegen, die deze, het rechtsgevoel onbevredigende, gang van zaken zou kunnen verbeteren.

Enige leden achtten het eveneens een principieel bezwaar, dat aan deze F 221-ers de in een rechtsstaat geldende rechtsmiddelen zijn onthouden bij de te hunnen opzichte gevolgde procedures. Zij oordeelden het zeer bedenkelijk, dat bij het herstel van onze democratische vrijheden deze mensen onttrokken zijn aan de hun volgens de Grondwet toekomende rechter en dat de toenmalige Minister in hun zaken zonder daartoe bevoegd te zijn éézijdig en zonder behoorlijke rechtsprocedure heeft beslist, dikwijls zelfs tegen de adviezen van de toenmalige

Raad van State in. Zij meenden dan ook, dat de Minister niet volstaan kan met zich aan te sluiten bij het standpunt van zijn ambtsvoorganger, maar dat hij dient te bevorderen, dat deze gevallen alsnog ter revisie aan de ambtenarenrechter kunnen worden voorgelegd.

Aldus vastgesteld 2 april 1957.

1)
DE WILDE
DE NIET
VIXSEBOXSE
DE GOU.

1) De rapporteur van de eerste afdeling, de heer Tjalma, heeft, wegens verblijf in Suriname, niet aan de vaststelling van dit verslag kunnen medewerken.